
At' rektor ukáže, že není hadr

At' rektor ukáže, že není hadr

22.3.2012 Mladá fronta DNES Strana 11 Publicistika, autor: Barbora Tachecí

Před necelým rokem se stal z akademika ministerským náměstkem. O přátele prý nepřišel, i když pár diskusí ho to stálo. Dříve rektor Univerzity Karlovy, dnes podřízený ministra Dobeše, prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc.

Studenti ostře protestují mimo jiné proti navrhované změně řízení veřejných vysokých škol. Vyslyšel jste jejich námitky? Neměl jsem problém s nimi dojít k jinému řešení, než jaké bylo v původním návrhu: rada veřejné vysoké školy není orgán, který řídí vysokou školu, ale orgán složený z vnějších odborníků na obory, na které je daná vysoká škola orientovaná. Orgán, který nemá žádnou svoji vlastní iniciativu. Je tam mnoho věcí, kde se to posunulo nejen v zájmu kompromisu, ale i role rady.

* Poslední verze nominací do rady veřejné vysoké školy je tato: třetinu dodává akademický senát, třetinu rektor a třetinu ministr. Akademická obec stále není spokojena.

Pořád je taková ta obava z rizika, že to může být zneužitelné a přinášet komplikace do života veřejné vysoké školy.

* Vy ty obavy nemáte?

Ano, ale minimální. Víte, když jdete po ulici, taky na vás může spadnout kus omítky.

* Není to spíš tak, že kdykoliv politici jmenovali své lidi do jakýchkoliv orgánů, padala nám omítka na hlavu průběžně?

Podívejte, víte, že čtvrtinu členů Akademického sněmu Akademie věd jmenují také politici? Je to tak a nikdo o tom neví, nikomu to nevadí, žádné fatální selhání to nezpůsobilo.

* Říkáte, že lidé v radě vysokých škol včetně třetiny členů nominovaných politiky by měli být renomovaní odborníci. Máte pocit, že zastupitel Prahy 5 za Věci veřejné s nedostudovanou vysokou školou jmenovaný do správní rady ČVUT ministrem Dobešem je renomovaný odborníkem?

Ne. Myslím, že pravděpodobně není. Nic o něm jako o odborníkovi nevím.

* Takže teď, když měl pan ministr šanci na případu ČVUT ukázat, jak by to dělal, vybral člověka, který žádným vašim kritériím nevyhovuje.

Jsem dalek toho, abych dělal advokáta nejen ministroví, ale i tomuto rozhodnutí. Jen připomínám, že dnešní správní rady jsou přece jen jinak koncipovány a mají jiné kompetence než uvažované rady veřejných vysokých škol.

* Jen jestli váš dnešní slib o renomovaných odbornících v radě vysokých škol není tak trošku ve stylu víra tě uzdraví. Protože to nikdo nezaručí.

No a jak byste si představovala, že by se to zaručit dalo?

* Například dlouhodobou skvělou historií lidí dosazovaných státem do nejrůznějších orgánů, jako jsou dozorčí rady, mediální rady a podobně. To všechno je zklamání na zklamání.

Jinými slovy říkáte, že počkáme tak dvě století, jestli to všechno dobře půjde, jestli všude budou jmenovaní jen odborníci, a až bude za těch dvě stě let všechno fungovat, tak...

* Nečekala bych dvě stě let. Pouze v okamžiku, kdy politici v dosazování odborníků zklamávali, bych jim nerozšiřovala pole působnosti. Navíc v případě vysokých škol, kde dopady mohou být významnější než jinde.

Souhlasím, ale zase uvažte, že půjde o třetinu lidí, které do rady vysoké školy vyberou politici. Zbylé vybere rektor a akademický senát.

* Mladý pan Uhl z iniciativy Za svobodné vysoké školy minulý týden v tomto rozhovoru strašil, že pan rektor si do rady nominuje lidi, kteří ho při případné volbě na další období podpoří. A v ten moment prý hrozí, že spojení rektorovy třetiny a ministroy třetiny může vysokou školu semlít. Ty obavy nesdělíte?

Sdílím. Jestli se to stane, pak mají fungovat vnitřní mechanismy - rada bude navrhnout jen toho kandidáta, kterého vybral akademický senát. Rada ho může odmítnout a vrátit akademickému senátu. Ale když akademický senát řekne: My trváme na tom, že jsme vybrali dobře, a usnese se tentokrát kvalifikovanou většinou, nemá rada žádnou možnost to dál zdržovat.

* Jsou rizika takového systému menší, než když dnes volí rektora pouze akademický senát?

Myslím, že v tom velký rozdíl není. Snažíme se jen, aby na tu školu viděly i vnější oči. Vnímají to jinak než ti, kteří v tom žijí dnes a denně. Proč by nemohl pomoci v dobré víře někdo odjinud, který je zkušený a třeba identifikuje další problémy? Nemyslíte?

* Myslím. Jen mám stále pochybnosti o té dobré víře u těch, kteří budou dosazeni politiky.

Jestliže přijedu na Univerzitu Toronto a řeknu: „Miku, my se dobře známe, jsi výborný fyzik, spolupracujeme na takových a makových věcech, na vaší univerzitě jsi zavedl takové skvělé laboratoře, participuješ na výzkumných úkolech, vždyť ty přece dobře víš, jak taková škola funguje! (plesk! plácne rukou o ruku). Co kdybys přišel do rady mé univerzity třeba tady v Ostravě?“ ...

* To by bylo neskonale radostnější a efektivnější, než kdybyste pozval jako pan ministr Dobeš tady Marka Kukrleho, zastupitele za Věci veřejné v Praze 5.

Ale ten rektor si taky vybírá. Nastínil jsem, jaký přístup rektorů by mohl téměř zaručit, aby to fungovalo. Představte si, že v takové radě bude deset lidí rektora, deset akademického senátu a deset ministra. A z těch dvaceti, které si určuje škola, bude 19 cizinců, zasedání budou probíhat v lingua franca 21. století. A jak tam bude kdo prosazovat nějakou vůli politiků? Navíc ta rada se bude zabývat jen věcmi, které jí předloží rektor. Takže když rektor bude chtít něco zavést, ti lidé o tom budou diskutovat, jaké to mělo výsledky jinde a tak dále. A každý z nich bude brán jako autorita.

* Když ministr bude chtít, aby rektor něco předložil, pošeptá jeho člen rady rektorovi, aby to koukal předložit, nebo bude ministr velmi váhat, zda jeho členové rady rektora podpoří třeba v další volbě. Rozumíte mi?

Nerozumím. (úsměv) Tedy tomu, co říkáte, rozumím. Víím, že se to může přihodit. Ale akademická obec také není jen eden, čistota a lilium. Držme se pořád toho, že jsou tam dvě třetiny lidí rektora a akademického senátu. Já sám jsem byl nikoliv řadovým členem akademické obce a nedovedu si představit, že by za mnou přišel nějaký politik a řekl: Hele, já si přeju tohle a tohle.

* Řekl by: „Bylo by fajn, pane rektore, kdybyste zrušil tenhle obor. Dodám vám naši analýzu, ta čísla vycházejí opravdu tristně. Samozřejmě na vás netlačím, jen to doporučuji jako velmi efektivní řešení finanční situace vaší školy. Kdybyste chtěl s něčím pomoci, nezapomeňte na mých deset členů vaší rady, pane rektore.“

Ano, a teď se ten rektor ukáže jako pravá lady nebo jako pravý muž. Jestliže se vydá na tuto stezku, stane se hadrem. Ničím jiným. A pak to nemá dlouhé trvání, protože hadr je hadr. A bude hadrem i v očích těch ostatních členů rady i akademického senátu.

* Shodnou se vůbec akademici - a vás mezi ně stále počítám - na pojmu autonomie vysokých škol a akademické svobody?

Víte, debatovat se může o čemkoliv. Ano, i o tom, co to vlastně je akademická svoboda. Kde hraničí, kam až se má zajišťovat, protože je to ještě správně, a kdy už to není správně.

* Jeden příklad, kdy už to není správně, prosím.

Třeba: „Já učím, já bádám, co je komu do toho? Je svoboda bádání, svoboda výuky -co jak dělám, to je moje triko.“ Takhle se vědecky nepracuje. A nemyslím, že přijde politik a řekne, kam se půjde, ale k tomu máte ty vnitřní autonomní orgány a kolegy ze stejných oborů - v tom je ta svoboda.

* Stále si i po zkušenostech ze západní Evropy myslíte, že nějaká forma úhrady za studium má být? Někjaká forma by být měla.

* Čeho se studenti obávají, je, že jakmile do systému zavedete nějakou, byť i směšnou úhradu, pustí se stavidla a ono to raketově vyroste. Rozumíte těmto obavám?

Ano. Ano. Tomu není těžké rozumět.

* A jak by mělo tedy ministerstvo postupovat?

Bylo by laciné říci, že se udělá nějaký paragraf, který řekne, že to nesmí překročit určitou hranici. Každý paragraf, každý zákon se dá novelizovat. Takže to je dětinská záležitost. Tudy cesta nevede.

* Kudy vede?

Vysvětlováním veřejnosti. Víte, jednou za pár let svolává Harvard své bývalé studenty a přátele univerzity na odpolední čaj, zve je rektor. Na takové party vybere univerzita více peněz, než kolik je příspěvek na vysoké školy celé České republiky. Přitom Harvard je soukromá škola a studenti tam platí nemalé školné, zadlužují se a pak se vrací. Prostě je to jiná kultura. Ten svět je jinak nastrojen. Tudíž otázka školného není jednoduchá. Jde o snahu postupně změnit kulturu k tomu, jak vyjadřovat svůj vztah ke vzdělání. Ne proto, že teď hodně vydělávám, ale protože je ze mne jiný člověk. Protože jsem se vzdělal a ta škola mi to umožnila.

* Vy jako náměstek pro vysoké školství jste ministři doporučil prodloužit akreditaci plzeňským právům?

Já jsem to nebyl. Nevím, kdo to byl.

* Byl to podle vás dobrý krok?

Tak, jak byl celkově proveden, myslím, že ne. Ministr se s vámi v tomto případě neradil? Sdělil mi, že to takto udělá, den předtím, než s tím šel do světa.

PŘÍMO K VĚCI s Barborou Tachecí

Jejíma očima

Pořád se nemohu zbavit pocitu, že ten vysoký noblesní muž v brýlích je náměstkem ministra Dobeše omylem - jejich způsoby argumentace a chování jsou zřetelně odlišné. Má vnitřní klid daný člověku s obrovským vzděláním, přehledem a nadhledem. Odpověď na otázku, proč tam je, může být jen jediná: chrání veřejné vysoké školy před většími úlety, než kvůli kterým se dnes bouří. Prověřila jsem i jeho schopnost soustředit se pod tlakem vnějších vlivů: kdykoliv ho mé štěně kouslo do nohy, usmál se a mluvil dál, jako by se nic nestalo. Jen jednou zasykl „jau“ a vzal si ho na klín. Myšlenka ovšem zůstala nepřerušena. Profesor Ivan Wilhelm zátěžovým testem prošel. Naděje, že na ministerstvu vydrží, je tedy větší než velká.

Ivan Wilhelm Narodil se před sedmdesáti lety v Trnavě, je ženatý, má dceru. Vystudoval Fakultu technickou a jaderné fyziky ČVUT v Praze. V roce 1994 byl jmenován docentem fyziky, od roku 1999 je profesorem. Ve vedení Univerzity Karlovy v Praze byl od roku 1994, kdy se stal jejím prorektorem. Rektorem nejstarší české univerzity byl v letech 2000 až 2006. Ve stejné době předsedal České konferenci rektorů. Náměstkem ministra školství Josefa Dobeše (VV) pro vysoké školy se stal před rokem. Během své kariéry obdržel několik vyznamenání a čestných doktorátů - v Lyonu, Paříži či Vatikánu.